

Reieserapport til prosjektområde Tromsa elv, i Fåvang

Figur 1. Demnign i Tromsa elv, etter delvis fjerning (Foto: Fjeldberg, I. 2022).

Befaringer til prosjektområdet i forbindelse med masteroppgave, høsten 2022.
Studieprogram: Landscape Architecture for Global Sustainability, ved NMBU.

Oppgave tittel: "Riverscape Restoration: Tromsa River in Norway after Dam Removal"
Student: Ingeborg Fjeldberg

Formål med reisene

Formålet med reisene var å bli kjent med prosjektområdet og få satt seg godt inn i hvordan det oppleves å være der. Området ble besøkt flere ganger høsten 2022, for å kunne skape et best mulig kunnskapsgrunnlag for oppgaven.

Prosjektområdet

Figur 2. Lokasjonskart (Illustrasjon: Fjeldberg, I. 2022).

Prosjektområdet ligger i et tettsted som heter Fåvang, i Ringebu kommune i Gudbrandsdalen. Det er ca. 720 innbyggere her (2022), og sentrum av tettstedet ligger der hvor elva Tromsa har sitt utløp til Lågen.

Mitt fokusområde var hovedsakelig området hvor det delvis har blitt fjernet en ca. 100 år gammel demming, i elva Tromsa. Demmingen har blitt sett på som et 7 meter høyt «fossefall», og har hatt betydning for innbyggere i området. Veien E6, som er hovedferdselsvei mellom Oslo og Trondheim går igjennom Fåvang, noe som også gjør Fåvang til et naturlig stoppested på veien for mange.

Case

Demningen ble bygget i forbindelse med kraftproduksjon som holdt på frem til 1960-tallet. Siden da har demningen ikke hatt noen annen funksjon enn å være en konstruert "foss". Siden det ikke er en naturlig del av vassdraget sperrer den da blant annet for gjennomstrømning av sedimenter, biologisk materiell og er et hinder for fiskevandring. Men den har også hatt stor betydning for rekreasjon i området, og det går også rute for pilegrimsled over dammen.

Etter engasjement av en lokal fiskegruppe ble demningen fjernet, da elva Tromsa er hjem for både ørret og harr, som vandrer opp fra elva Lågen. Da demningen ble delvis fjernet, stod det igjen en ca. 1,5 meter høy terskel, som likevel gjorde det mulig for større deler av bestanden å vandre lenger opp i elva. Enda mer av demningen fjernes i 2023. Tromsa er en elv som oppfyller en hel del krav disse fiskeartene har for å trives. Og i Gudbrandsdalen er det i dag få slike sideelver som er intakte, noe som gjør Tromsa til et svært viktig leveområde.

Oppgaven tar for seg hvordan vi kan tilrettelegge for bedre økologisk konektivitet, og hvordan økologien i og rundt elven kan forbedres og opprettholdes, etter lang historie med industri og utbygging. Samtidig har jeg sett på løsninger hvor mennesker får benytte området rundt elva og komme i kontakt med naturen, uten å forstyrre viktige økologiske prosesser. Temaet har blitt utforsket fra et globalt, nasjonalt og lokalt perspektiv.

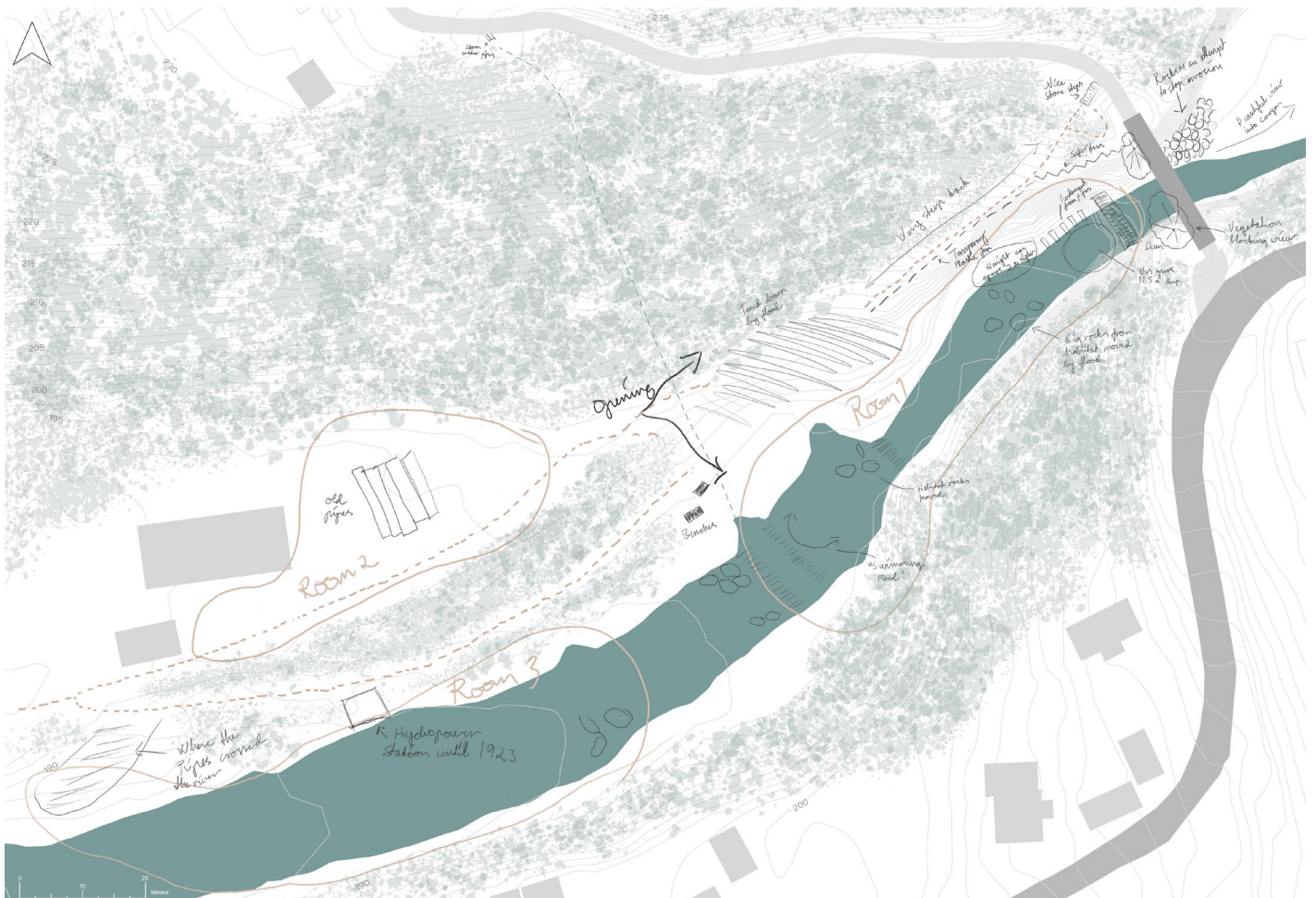
Figur 3. Bygningen hvor kraftproduksjon foregikk (Foto: Fjeldberg, I. 2022).

Figur 4. Tilrettelagt gangsti from mot prosjektområdet (Foto: Fjeldberg, I. 2022).

Figur 5. Deler fra den gamle rørgata (Foto: Fjeldberg, I. 2022).

Figur 6. Feltkart med notater (Illustrasjon: Fjeldberg, I. 2022).

Utbytte fra turene

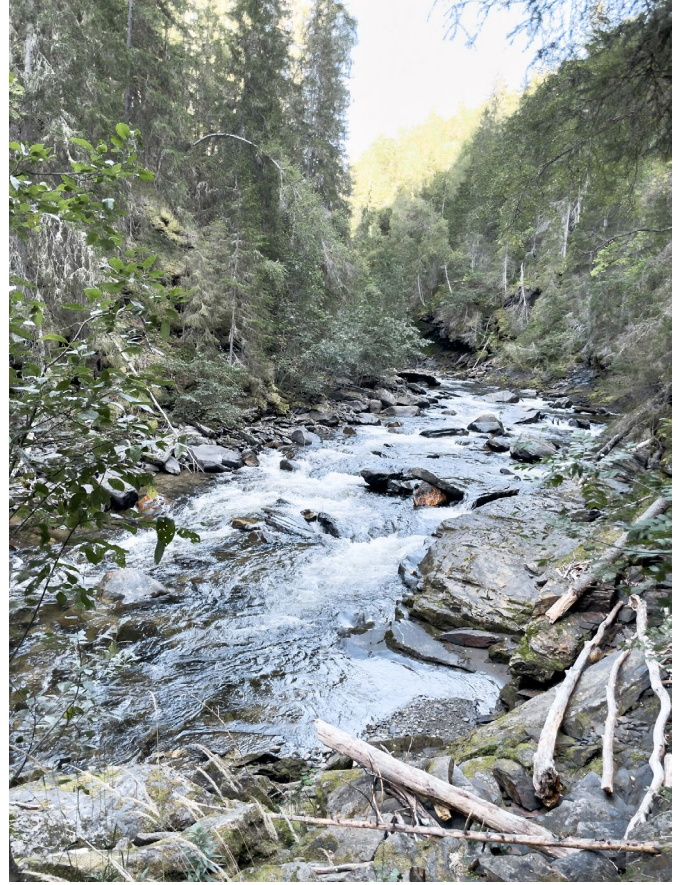
På feltturene har jeg utforsket prosjektområdet både på nært hold, lest historie og utforsket nærområder som hadde tilknytning til prosjektområdet. Dette gjorde at jeg ble bedre kjent med omgivelsen og fikk dannet meg et bredere perspektiv, da jeg kunne fysisk oppholde meg på de steder jeg var nysgjerrig på å utforske. Ved å reise dit å snakke med lokale personer som jeg møtte der lærte jeg også mye om hvordan de relaterer seg til området, og tanker de har rundt endringene som har skjedd. Jeg fikk brukt mye tid til å ta inn inntrykkene i omgivelsene ved å reise dit flere ganger. Jeg satt ved flere anledninger og skisserte ute i prosjektområdet, noe som gir meg mye når jeg skal gjøre meg kjent med et sted. Ved å fysisk være der fikk jeg også med meg sanseintrykk som lyder og lukter, som man ikke får uten å være på stedet.

Figur 7. Under vannflaten i Tromsa (Foto: Fjeldberg, I. 2022).

Figur 8. Sti til "Iskjørkja", langs med Tromsa (Foto: Fjeldberg, I. 2022).

Figur 9. Tromsa oppstrøms for demningen (Foto: Fjeldberg, I. 2022).

Figur 10. Detaljer i geologi (Foto: Fjeldberg, I. 2022).

Figur 11. Pilgrimsled forbi prosjektområdet (Foto: Fjeldberg, I. 2022).